

KAMBIYO SENETLERİNDE GEÇERSİZLİK DEF'İLERİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim ARSLAN *

ÖZET

Kambiyo senetlerinde def'i kavramı, itirazı da kapsayan geniş bir manada kullanılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemeler incelendiğinde def'ilerin; senedin hükümsüzlüğüne ilişkin defiler, senet metninden anlaşılan defiler ve şahsi defiler şeklinde üçlü bir ayırımı tabi tutulduğu söylenebilir. Türk Ticaret Kanunu'nda senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler şeklinde ifade edile def'iler, geçersizlik def'ileridir.

Geçersizlik def'ileri kambiyo senetlerine ilişkin mutlak def'i-nispi def'i ayırımı içerisinde mutlak def'iler içerisinde yer alırlar. Bu nedenle geçersizlik def'ileri senedin her alacaklısına karşı ileri sürülebilirler. Geçersizlik def'ilerinde kambiyo senediyle taahhüt altına giren kişinin taahhüdünü etkileyen bir durum söz konusu olduğundan bu def'ilerin senet metninden anlaşılmalrı mümkün değildir.

Kambiyo senediyle taahhüt altına giren kişinin ehliyetsizliği, imzasının sahte olması, yetkisiz olarak temsil edilmesi veya taraflar arasında kambiyo sözleşmesinin bulunmaması halinde geçersizlik def'ileri söz konusu olur. Aynı şekilde kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin iradesinin hile veya tehdit neticesinde sakatlandığı hallerde de geçersizlik def'ilerinden söz edilir. Buna karşılık iradenin hata veya gabin neticesinde sakatlanması halinde ileri sürülecek def'iler, geçersizlik def'i olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle iradenin gabin veya hata ile sakatlandığı hallerde bu durumun geçersizlik def'ilerinin aksine iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir.

ANAHTAR KELİMELER: Def'i, Geçersizlik Def'ileri, Mutlak Def'iler, İsnat Def'ileri, Ehliyetsizlik, Sahte İmza, Yetkisiz Temsil, Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmaması.

INVALIDITY ANNULMENTS IN BILLS OF EXCHANGE

ABSTRACT

The concept of annulment in bills of exchange is used in a larger sense to include objection. When regulations in Turkish Trade Law are examined, it can be said that annulments are classified as annulments regarding invalidity of bills, annulments understood from the text of the bill and personal annulments.

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi

Annulments termed in Turkish Trade Law as annulments indicating invalidity of the bill are invalidity annulments.

Invalidity annulments are included in the absolute annulments in the distinction between absolute annulment and relative annulment in regard to bills of Exchange. Therefore, invalidity annulments can be held forth for each creditor of the bill. In invalidity annulments, since there is a situation affecting the commitment of the person who made a commitment with the bill of Exchange, it is impossible to understand these annulments from the text of the bill.

Invalidity annulments are in question in cases where the person who made a commitment with the bill of Exchange is incompetent (unlicenced), the signature is forged, unlicenced representation occurs or there is no exchange agreement between the parties. Likewise, invalidity annulments are in question in cases where the volition of the person who made the exchange commitment is disabled. In contrast, the annulments which will be held forth if the volition is disabled as a result of an error or lesion are considered invalidity annulments. Therefore, in cases where the volition is disabled due to lesion or error, it is impossible to hold forth this case against good-willed third parties in contrast to invalidity annulments.

KEYWORDS: Annulment, Invalidity Annulments, Absolute Annulments, Attribution Annulments, Disability, Forged Signature, Unlicenced Representation, Lack of Exchange Agreement

GİRİŞ

Def'i kavramı, gerek borçlar hukukunun gerek ticaret hukukunun kıymetli evrak kitabının önemli kavramlarından biridir. Aynı şekilde, usul hukuku bakımından da büyük önem arz etmektedir. Zira kambiyo sözleşmesinin taraflarından biri, hukuk alanında sorumlu görülmekte ve borcu ödemekle yükümlü tutulmasına rağmen def'ilerden birine dayanarak bu borcu ödemekten kaçınma imkânına sahip olmaktadır. Kambiyo senetlerinde özel bir anlam ifade eden bu def'ilerin tasnifi doktrinde net bir şekilde belirlenememiştir. Bu konuda yazarlar arasında fikir birliği mevcut değildir. Bu durum biraz da def'i kavramının kambiyo senetleri açısından taşıdığı özelliklerden kaynaklanmaktadır.

Bir sözleşmeden dolayı görünürde borçlu olan bir şahıs, şartları varsa, teknik anlamda itiraz veya def'i imkânını kullanmak suretiyle borcundan kurtulabilir. Görünürde borçlu olan ve bu borcu ödemesi gereken kişi, farklı şartlar taşımaları sebebiyle, teknik anlamda ya itiraz ya def'i yollarından birine başvurma hakkına sahiptir. Borçlu, bu hakkını kullandığı takdirde borcu ödemekten kurtulabilecektir. Hukuk sistemi içerisinde bu iki kavram farklı

şekillerde kullanılmaktadır. Ancak, kambiyo senetleri açısından bu iki kavram bir bütün olarak kabul edilmekte ve *def'i* kavramı altında kullanılmaktadır.

Yukarıdaki şekliyle dikkate alındığında *def'i* kavramı geniş bir anlam ifade etmektedir. Ticaret hukuku doktrini açısından önem arzeden ve tartışılan husus, özellikle geçersizlik *def'ilerinin* net bir şekilde ortaya konulmasını sağlamaktır. Açıklanan sebeplerle, bu çalışmada *def'ilerin* tamamı değil, mutlak *def'ilerden* geçersizlik *def'ileri* ele alınacaktır.

I- KAVRAMLAR

A- DEF'İ KAVRAMI

Def'i, bir talep hakkına karşı herhangi bir hususun itirazen ileri sürülmesidir. *Def'i* kavramını iki şekilde tanımlanabilir. Öncelikle geniş anlamda *def'i*; bir davada maddi hukuka ilişkin savunma vasıtalarının tümünü ifade etmektedir ve İcra ve İflas Kanunu ile düzenlenen itiraz hakkını da içermektedir¹. Geniş anlamda *def'i* itiraz kavramını da içine almaktadır. Alacaklının alacağının olmadığı veya böyle bir alacağın doğduğu ancak sona erdiği yönünde ileri sürülen savunmalar itirazdır. Dar anlamda *def'i* ise, davalının borçlu olduğu edimi özel bir sebebe dayanarak yerine getirmekten kaçınmasına imkân veren bir hakır².

Türk Ticaret Kanunu sisteminde, kambiyo senetlerinde *def'i* kavramı, geniş anlamda kullanılmakta ve bazen borcu ifadan kaçınma hakkı olarak teknik anlamdaki *def'iyi*, bazen ise hakkın mevcut olmamasına dayanan itirazı kapsamaktadır. Bunların dışında *def'i*, kambiyo senedi sebebiyle herhangi bir şekilde borç altına girmiş olan şahısların (keşideci, lehtar, ciranta, kabul eden muhatap, avalist) kendilerinden senet bedelini talep edenlere karşı ileri sürebilecekleri savunmaları da ifade etmek üzere kullanılmaktadır³.

¹ **ŞİMŞEK**, Edip, Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, Ankara 1982, s. 249; **KINACIOĞLU**, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999, s. 160.

² **PULAŞLI**, Hasan, Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2007, s. 51; **ÖZTAN**, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, Ankara 2005, s. 46; **DOMANIÇ**, Hayri, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi IV, İstanbul 1990, s. 147.

³ **POROY**, Reha/ **TEKİNALP**, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 16. Baskı, İstanbul 2005, s. 79; **PULAŞLI**, s. 51; **İMREGÜN**, s. 20; **DOMANIÇ**, s. 148

Öncelikle def'iler, geçici ve kesin def'iler olmak üzere ikiye ayrılır⁴. Geçici def'i söz konusu olduğunda bu def'iyi doğuran sebep veya olay ortadan kalktığında alacaklının alacağını talep etmesi durumunda artık borçlu borcunu ödemekten imtina edemez. Ancak kesin def'ide ise borçlunun borcunu ödeme sebebi ortadan kalkmaz, bununla birlikte, alacaklının alacağını talep etmesi söz konusu olamaz⁵.

Def'i konusu Türk Ticaret Kanununun üç ayrı maddesinde düzenlenmiştir. Bunlardan 571. madde hamiline yazılı kıymetli evrakla ilgili def'ileri düzenlemektedir. Madde metni şu şekildedir:

“Borçlu hamile yazılı bir senetten doğan alacağa karşı ancak senedin hükümsüzlüğüne taalluk eden veya senetten anlaşılan def'ilerle alacaklı her kim ise ona karşı şahsan haiz olduğu def'ileri ileri sürebilir.

Borçlu ile önceki hamillerden birisi arasında doğrudan doğruya mevcut münasebetlere dayanan def'ilerin dermeyanı, ancak senedi iktisabederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması halinde caizdir.

Senedin borçlunun rızası hilafına tedavüle çıkarıldığı yolunda bir defi dermeyan olunamaz.”

Aynı Kanunun 599. maddesi ise, kambiyo senetlerinin bir türü olan poliçede def'i kavramına yer vermektedir. Türk Ticaret Kanununun 599. maddesi şu şekildedir:

“Poliçeden dolayı kendisine müracaat olunan kimse keşideci veya önceki hamillerden biriyle mükendi arasında doğrudan doğruya mevcut olan münasebetlere dayanan def'ileri müracaatta bulunan hamile karşı ileri süremez; meğer ki, hamil, poliçeyi iktisabederken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun.

Alacağın temliki yoluyla yapılan devirlere ait hükümler mahfuzdur.”

Nihayet, daha genel bir düzenleme olarak nitelendirebileceğimiz, Türk Ticaret Kanununun 737. maddesinde emre yazılı senetlerde def'iler düzenlenmiştir. Borçlunun def'ileri başlıklı bu maddenin metni aşağıdaki gibidir.

“Borçlu, emre yazılı senetten doğan alacağına karşı, ancak senedin hükümsüzlüğüne taalluk eden veya senet metninden anlaşılan def'ilerle, alacaklı kimse ise, ona karşı şahsen haiz olduğu def'ileri ileri sürebilir.

⁴ **DOMANIÇ**, s. 150; **İMREGÜN**, , Oğuz, Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Hükümler-Kambiyo Senetleri-Makbuz Senedi-Varant, İstanbul 1995, s. 20.

⁵ **İMREGÜN**, s. 20.

Borçlu ile önceki hamillerden birisi veya senedi tanzim eden kimse arasında doğrudan doğruya mevcut münasebetlere dayanan def'ilerin dermeyanı, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması halinde caizdir.”

Bu maddeler birlikte dikkate alındığında def'i kavramının üçlü bir ayırımı tabi tutulduğu söylenebilir. Bu hükümlere göre def'ileri:

- senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler,
- senedin metninden anlaşılan def'iler ile
- senedin önceki hamilerinden birisi arasında doğrudan doğruya mevcut ilişkilerden doğan şahsî def'iler olarak tasnif etmek mümkündür.

Yukarıdaki madde metinlerinden de anlaşılacağı üzere, Türk Ticaret Kanunu, def'ileri etraflı bir şekilde ve ayırımının kapsamını açıkça ortaya koymuş değildir. Bilâkis, def'ilerin ayırımı ve kapsamının tayini doktrine bırakılmıştır. Bu açıdan, def'i konusunda kesin kıstaslar yoktur. Def'i kavramının ele alınmasında ve sonuçlarının tespit edilmesinde kıymetli evrakla ilgili muhtelif teorilerin etkisi vardır. Hangi def'ilerin hangi sonuçlara tabi olacağı, tercih edilecek kıymetli evrak teorisine göre farklılık arzedecektir. Özellikle, hukuki görünüş teorisi veya sözleşme teorilerinden birinin ağırlıklı olarak tercih edilmesi durumunda doktrinin ulaşacağı sonuçlar birbirinden çok farklı olabilecektir. Çünkü, birincisi uygulama ikincisi teorik açıdan üstünlük arzeden bu iki teorinin mutlak uygulanmasının düşünülmesi halinde dahi birbirine zıt sonuçlara ulaşılacaktır. Bu sebeple, def'i konusunun kıymetli evrak teorilerinin sentezi yapılmak suretiyle değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Klasik bir ayırım olarak def'iler, etkili olduğu kişiler açısından mutlak def'iler ve nisbî def'iler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁶. Mutlak def'iler, kambiyo senedini ödemekle yükümlü olan şahsın, def'i hakkını, kendisinden senet bedelini talep eden her hamile karşı ileri sürülebileceği def'ilerdir. Nisbî def'iler ise, kambiyo senedini ödemekle yükümlü olan şahıs tarafından herkese değil, sadece belli bir senet alacaklısına karşı ileri sürülebilen def'ilerdir. Şahsi def'iler, nisbî def'ilerdir. Şahsi def'i senet borçlusu ile senet lehtarları arasındaki senet dışı ilişkiden doğan def'ilerdir. Bu def'iler ilgili şahıslar dışında kalan iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemezler.

B- MUTLAK DEF'İ KAVRAMI

Bir kambiyo senedinin borçlusu tarafından senedin her alacaklısına karşı ileri sürülebilen def'ilere mutlak def'iler denilmektedir. Mutlak def'iler de

⁶ KINACIOĞLU, s. 160, ÖZTAN, s. 47; POROY/TEKİNALP, s. 77; İMREGÜN, s. 20, 21.

geçersizlik def'ileri ve senet metninden anlaşılan def'iler olmak üzere ikiye ayrılır⁷.

Senet metninden anlaşılan def'iler senet metnine bakıldığı zaman görülmesi gereken veya görüldüğü kabul edilen eksiklere yahut yanlışlara ilişkin def'ilerdir⁸. Alacaklı emre yazılı kambiyo senedini üzerinde yer alan def'iyile birlikte almıştır. Bu sebeple alacaklının, senedi devralırken bu def'i sonucunu doğuracak eksiklik veya yanlışları gördüğü ve bu def'inin kendine karşı ileri sürülebileceğini bilmesi gerektiği kabul edilir⁹.

Senet metninden anlaşılan def'iler dört noktada toplanmaktadır. Bunları başlıklar halinde aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Kambiyo senedinin zorunlu şekil şartlarının bir veya birkaçının eksik olmasından kaynaklanan def'iler,
- ciro zincirindeki kopukluktan kaynaklanan def'ler,
- kambiyo senedine konulmaması gerektiği halde her nasılsa senede konulmuş kayıtlardan (örneğin, vadesi belli olan senetlerde anapara faizi konulmasından) kaynaklanan def'iler,
- zamanaşımından kaynaklanan def'iler.

Konumuz mutlak def'ilerin tamamını kapsamadığı için senet metninden anlaşılan def'ilerin açıklamasına yer verilmemiştir. Aşağıda mutlak def'ilerin başka bir alt ayırımını teşkil eden geçersizlik def'ilerine daha ayrıntılı yer verilecektir.

C- NİSBİ DEF'İ KAVRAMI

Bu çalışmada yer verilmeyen ve kural olarak genel hükümlere tabi olan nisbî def'iler aynı zamanda şahsî def'i olarak da nitelendirilmektedir. Bu def'ilerden, kambiyo senedinin ödenmesini talep eden yetkili hamile karşı, kendisinden ödeme talep edilen her şahsın ileri sürebileceği ve borcu ödemekten kurtulabileceği şahsî def'iler anlaşılmaktadır. Bu def'iler, duruma göre, kendisinden kambiyo senedi bedeli talep edilen herhangi bir kambiyo borçlusu

⁷ **POROY/ TEKİNALP**, s. 77; **PULAŞLI**, s. 52; **İMREGÜN**, s. 21.

⁸ Senet metninden anlaşılan def'iler sadece senedin ön yüzüyle sınırlı değildir. Kambiyo taahhüdünde bulunan kişi senedin ön yüzüyle birlikte arka yüzünden hatta alonjdan anlaşılan def'ileri de ileri sürebilir. **PULAŞLI**, s. 53; **POROY/ TEKİNALP**, s. 83; **İMREGÜN**, s. 21.

⁹ **ÖZTAN**, 48; **POROY/ TEKİNALP**, s. 83. Senet metninden anlaşılan def'iler iyiniyetli olup olmadıklarına bakılmaksızın herkese karşı ileri sürülebilir. **ARSLANLI**, Halil, Ticari Senetler Dersleri, İstanbul 1950, s. 126; **POROY/ TEKİNALP**, s. 83; **DOMANIÇ**, s. 156.

tarafından ileri sürülebilir. Dolayısıyla, şahsî def'ileri keşideci tarafından ileri sürülebileceği gibi bazı durumlarda lehtar, ciranta, muhatap gibi polîçe ilişkisine giren herhangi bir borçlu tarafından da ileri sürülebilir. Ancak bu def'ilerin ileri sürülebilmeleri için borçlu ile hamil arasındaki ilişkiden doğmuş olmaları gerekir¹⁰. Bu durumun istisnası, hamilin borçluya zarar vermek amacıyla hareket etmesi halidir. Bu durumda şahsî def'iler, borçlu ile hamil arasında gerçekleşmemiş olsa bile hamile karşı da ileri sürülebilir (TTK m. 737/II).

D- GEÇERSİZLİK DEF'İ KAVRAMI

Türk Ticaret Kanununda “senedin hükümsüzlüğüne taalluk eden def'iler” olarak adlandırılan (m. 571/I) def'i grubu, geçersizlik def'ileri olarak nitelendirilmektedir. Geçersizlik def'ileri senetten anlaşılabilir, ancak senetle taahhüt altına giren şahsın taahhüdünü etkileyen bir durum söz konusudur¹¹. Bu sebeple, def'i hakkını kullanan şahsın kambiyo senedinden kaynaklanan görünürdeki sorumluluğundan kurtulması söz konusudur.

Geçersizlik def'ilerini öncelikle üçe ayırmak mümkündür. Bunlar, Türk Ticaret Kanununda öngörülen geçersizlik def'ileri, taraflar arasında kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin def'iler ve isnat def'ileridir. Türk Ticaret Kanununda öngörülen def'iler kendi içinde ehliyetsizlik, başkası yerine imza ve yetkisiz temsil olarak üçe ayrılır. Taraflar arasında kambiyo sözleşmesi bulunmaması hali de sözleşmenin hiç olmaması ve sözleşmenin Borçlar Kanununun 19. maddesine aykırı olması şeklinde ikiye ayrılabilir. Aynı şekilde, isnat def'ilerini de hile ve tehdit olarak ikiye ayırmak mümkündür.

II- GEÇERSİZLİK DEF'İLERİ

Geçersizlik def'ilerinde ortada şeklen düzenli, geçerli bir senet bulunmaktadır. Ancak buna rağmen senet veya çoğu kere senetteki imzalardan birinden kaynaklanan sorumluluk herhangi bir hüküm ifade etmemektedir. İşte senedin veya senetteki imzadan kaynaklanan sorumluluğun hüküm ifade etmemesinin sebebi, Türk Ticaret Kanununda öngörülen geçersizlik def'ilerinden birini bünyesinde barındırması, kambiyo sözleşmesinin bulunmaması veya isnat def'ilerinden birinin mevcut olması olabilir.

Aşağıda geçersizlik def'ileri ile ilgili açıklamalara yer verilecektir.

¹⁰ ARSLANLI, s. 123; POROY/ TEKİNALP, s. 84, 85; PULAŞLI, s. 54; İMREGÜN, s. 23.

¹¹ ÖZTAN, s. 220.

A- TÜRK TİCARET KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN GEÇERSİZLİK DEF'İLERİ

Türk Ticaret Kanununun bazı hükümlerinde, senetteki iradenin sahibini bağlamadığını veya senede yansıyan iradenin ona ait bir irade olarak kabulünün mümkün olmayacağını ya da senet, borçlu tarafından keşide veya ihraç edilmediği için onun sorumlu tutulamayacağını açıkça belirtilmiştir¹². Bu def'iler bazı yazarlar tarafından “kanuni geçersizlik def'ileri”¹³ olarak da adlandırılmaktadır. Bu yazarlara göre, burada yer alan def'ilerin isnat edilebilirlik ile bir ilgisinin bulunmaması, bilâkis kanundan kaynaklanması sebebiyle herkese karşı ileri sürülebilmesi mümkündür. Bu def'ilerin ileri sürülebilmesi açısından hamilin iyiniyetli olup olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹⁴.

Türk Ticaret Kanununda öngörülmüş olan def'iler genellikle ehliyetsizlik, başkası yerine imza (TTK. m. 589) ve yetkisiz temsil (TTK. m. 590) olarak üçe ayırarak incelenmektedir. Doktrinde bazı yazarlar ise bunlara ilaveten Türk Ticaret Kanununun 660. maddesinde yer alan tahrifatla ilgili def'iyi de aynı gruba dahil etmektedir¹⁵.

1- Ehliyetsizlik

Türk Ticaret Kanununun 582. maddesine göre “*Akit ile borçlanmaya ehil olan kimse, poliçe, çek ve bono ile borçlanmaya da ehildir.*”

Bu hüküm gereğince, bir kişinin kambiyo senedi düzenleyerek borçlanabilmesi için fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir¹⁶. Dolayısıyla tam ehliyetsiz bir kimsenin kambiyo senedi ile borç altına girmesi hüküm ifade etmeyecektir. Tam ehliyetsiz bir kişi herhangi bir şekilde kambiyo senedi ile borç altına girerse, bu işlem batıldır ve bu herkese karşı ileri sürülen bir mutlak def'idir.

Sınırlı ehliyetsiz kişilerin kambiyo senediyle kanuni temsilcisinin izni olmaksızın borç altına girmesi durumunda da sınırlı ehliyetsiz kişi bakımından borç herhangi bir hüküm ifade etmeyecektir. Sınırlı ehliyetsiz kişi bunu herkese

¹² **POROY/ TEKİNALP**, s. 80.

¹³ **POROY/ TEKİNALP**, s. 80.

¹⁴ **POROY/ TEKİNALP**, s. 80.

¹⁵ **POROY/ TEKİNALP**, s. 80, 81.

¹⁶ Yabancıların kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti, tabi buldukları devletin kanununa göre belirlenir. Ancak bu kişiler kendi kanunlarına göre ehliyetsiz sayılsalar bile Türk hukukuna göre ehliyetli olmak kaydıyla Türkiye'deki imzalarından dolayı sorumludurlar (TTK m. 678).

karşı ileri sürebilecektir. Ancak kanuni temsilcisini izni ile birlikte kambiyo senediyle borçlanma geçerli hale gelir¹⁷.

Kambiyo senedi düzenleme ehliyetinin (fiil ehliyeti) hangi anda bulunması gerektiği önem arz etmektedir. Bu anlamda genel kabul gören görüş, fiil ehliyetinin kambiyo senedinin imzalandığı anda değil, senedin alacaklısına (lehtara veya cirantaya) teslim edildiği anda mevcut olması gerektiği yönündedir¹⁸. Buna bağlı olarak, ehliyetsizlik halinin keşideci açısından senedin lehtara, diğer imza sahipleri açısından ise cirantalara verildiği anda bulunması durumunda bu def'i ileri sürülebilir. Bu durumda borçlu, senet düzenlenirken ehil olsa dahi senedin verildiği anda ehliyetsiz ise bu def'i her zaman ileri sürebilir¹⁹. Buna karşılık kambiyo senedini teslim ettiği sırada ehliyeti haiz olan imza sahibinin daha sonra fiil ehliyetini kaybetmesi senetten doğan sorumluluğu etkilemeyecektir. Keza, sorumluluğun devam etmesi sebebiyle bu konuyla ilgili def'i hakkından da söz edilemeyecektir.

Burada Türk Ticaret Kanununun 589. maddesinde yer alan “imzaların istiklali ilkesi”nin²⁰ de dikkate alınması gerekmektedir. Bu ilke uyarınca, bir kambiyo senedinden kaynaklanan sorumluluk, ehliyetsizlik sebebiyle o borçlu adına sona erse dahi diğer imzaların geçerliliği herhangi bir şekilde etkilenmez ve bu imza sahiplerinin senet dolayısıyla borçları devam eder.

¹⁷ Buna karşılık velayet veya vesayet altındaki kişilere bir meslek veya sanatta uğraşma izni verilmişse bu kişiler meslek veya sanatlarıyla ilgili olağan işler açısından kambiyo taahhüdünde bulunabilirler (MK m. 359, 453). **KINACIOĞLU**, s. 99.

¹⁸ **KINACIOĞLU**, s. 100; **TEKİL**, Fahiman, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1994, s. 100; **KARAYALÇIN**, Yaşar, Ticaret Hukuku Dersleri, II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 2. Baskı, Ankara 1959, s. 33; **KENDİGELEN**, Abuzer, Çek Hukuku, İstanbul 2004, 43. Buna karşılık **ŞİMŞEK**, bu konuda imza tarihinin esas alınması gerektiği görüşündedir. **ŞİMŞEK**, s. 271.

¹⁹ **ÖZTAN**, s. 221-222; **KINACIOĞLU**, s. 100. Senedin teslimi anında ehliyeti bulunmadığını iddia eden kişi, bu iddiasını ispat etmek zorundadır (**KARAYALÇIN**, s. 33; **KINACIOĞLU**, s. 100; **TEKİL**, s. 100)

²⁰ “İmzaların İstiklali İlkesi” ile senet üzerindeki imzaların birbirinden etkilenmemesi, her bir imzanın, diğerlerinden ayrı olarak sahibini sorumluluk altına sokması kastedilmektedir. Bu ilke senedin elden ele dolaşma kabiliyetini olabildiğince arttırmaktadır. **POROY/TEKİNALP**, s. 141; **BAHTİYAR**, Mehmet, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2003, s. 25; **KINACIOĞLU**, s. 100, 122; **TEKİL**, s. 100, 107; **HİRŞ**, Ersnt, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948, s. 483; **ARSLANLI**, s. 30; **ŞİMŞEK**, s. 62, 271; **PULAŞLI**, s. 52; **İMREGÜN**, s. 22, 58; **KARAYALÇIN**, s. 39; **KENDİGELEN**, s. 46.

2-Senette Yer Alan İmzanın Başkasına Ait Olması

Kambiyo senetlerinin geçerli olabilmesi için keşidecinin imzasını taşıması şarttır. Bu imzanın elyazısı ile atılmış olması gerekmektedir. Aksi halde senedin kambiyo senedi olarak nitelendirilmesi mümkün olmayacaktır. Keza, kambiyo senedine imza koymamış bir şahsın sorumluluğundan da söz edilemeyecektir. İmza ile ilgili bu açıklamalar gerek senedi düzenleyen kişi (keşideci) açısından gerekse cirantalar açısından geçerlidir²¹.

Senette yer alan imzanın başkasına ait olduğuna ilişkin def'inin ileri sürülebilmesi için öncelikle kambiyo senedini şekil anlamında tamamlayan bir unsur olarak el yazısıyla atılmış bir imzanın bulunması şarttır. Ancak senette yer alan bu imzanın, senette borçlu olarak görünmekte olan şahsa ait olmaması gerekir²². Yani, gerçekte kambiyo senedini imzalayan şahıs, lehtarın da yeterli özeni göstermemiş olması sebebiyle başka birinin adını kullanmaktadır. Kambiyo senedinin vadesi geldiğinde alacaklı doğal olarak senet üzerinde borçlu gözüken fakat belki de lehtarla hiçbir hukukî ilişkisi bulunmayan şahsa başvurmaktadır. Bu durumda, kambiyo senedinde borçlu gözükmekle birlikte imzası taklit edilen şahıs bu def'i hakkını, iyiniyetli olsalar dahi, alacaklı gözüken ve kendisinden senet bedelini talep eden herkese karşı ileri sürebilir²³.

Yargıtay da senede karşı ileri sürülen sahte imza def'inin mutlak def'i olduğu, borçlunun bu def'iyi Medeni Kanunun 2. maddesinde zikredilen dürüstlük kuralları içerisinde iyiniyetli hamile karşı da ileri sürebileceği ve bu def'inin varlığı durumunda, yapılan ödemenin istirdadı için de kullanılabileceği görüşündedir²⁴.

Kambiyo senetlerine dayanan takip yolu ile yapılan takiplerde imzaya itiraz def'i özel olarak düzenlenmiştir. Öncelikle imzaya ilişkin itirazın açık

²¹ İMREGÜN, s. 22.

²² CERRAHOĞLU, M.Fadlullah, Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Defiler, İstanbul 1974, s. 38; ÖZTAN, s. 76.

²³ İmzası taklit edilen şahsın sonradan buna icazet verip veremeyeceği hususu tartışmalıdır. ARSLANLI, sahte imzayla yapılan beyanın hükümsüz olduğunu, sonradan icazet verilerek bu hükümsüzlüğün ortadan kaldırılamayacağını ifade etmektedir. Yazara göre imzası taklit edilen kimse kambiyo tahhüdünde bulunmak istiyorsa bizzat imza atmalıdır. ARSLANLI, s. 30, 31. Buna karşılık POROY/TEKİNALP ve KINACIOĞLU, BK 38'den yola çıkarak imzası taklit edilen kişinin sahte imzaya icazet vermesi halinde kambiyo taahhüdünün geçerli hale geleceğini ileri sürmektedir. KINACIOĞLU, s. 123; POROY/TEKİNALP, s. 141.

²⁴ Y.11. HD., 6.3.2000, 353/1902, POROY/TEKİNALP, s. 81.

şekilde bir dilekçe ile tetkik merciine bildirmesi gerekmektedir (İİK. m. 168/4). Kambiyo senetlerine dayanan takipte yapılan itirazlar takibi durdurmazken, imza inkarı takibi durdurmaktadır (İİK m. 170).

İmzanın sahte olduğu def'i ileri sürüldüğünde, bu durum senetteki diğer imzaların geçerliliğini etkilemez. Bu durumda da "imzaların istiklali ilkesi" geçerlidir.

3- Yetkisiz Temsil

Kambiyo senetlerinde kural olarak senedi imzalayan kişiler borç altına girerler. Ancak bir kimsenin başkası namına imza atarak kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi de mümkündür²⁵. Kambiyo senetlerinde temsil, bir kimsenin (temsilci) başka birisinin (temsil olunan) nam ve hesabına kambiyo taahhüdü altına girmesi halinde söz konusu olur²⁶. Ancak temsil yetkisi bulunmayan bir kimsenin imzaladığı senet dolayısıyla, adına senet imzalanan şahsın sorumluluğu yoluna gidilemez. Türk Ticaret Kanununun 590. maddesinde yer alan düzenlemeye göre

"Temsile salahiyeti olmadığı halde bir şahsın temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kimse, o poliçeden dolayı bizzat mesul olur ve poliçeyi ödediği takdirde temsil olunan haiz olabileceği haklara sahip olur. Salahiyetini aşan temsilci için dahi hüküm böyledir."

Yetkisiz temsilde olduğu gibi, temsil yetkisinin aşılması halinde de adına senet imzalanan kişinin sorumluluğu söz konusu olamaz. Bu durumda senedi düzenleyen yetkisiz temsilci senette yer alan borçtan bizzat sorumlu olur²⁷. Bunun dışında "imzaların istiklali ilkesi" gereğince diğer imza edenler de hamile karşı sorumlu olmaya devam ederler.

Yetkisiz imza atan kişi, senet borçlusu olmayıp ciranta, avalist gibi rücu riski üstlenen bir kişi olarak senedi imzalamış olsa dahi kambiyo taahhüdünden bizzat sorumludur²⁸. Temsil olunan kişiler rücu ilişkisinden sorumlu olmazlar,

²⁵ **KARAYALÇIN**, s. 34.

²⁶ **CERRAHOĞLU**, s. 39.

²⁷ Bunun için yetkisiz temsilcinin kusurlu olup olmaması da önem taşımaz. **KINACIOĞLU**, s. 126. Yetkisiz temsilci bu sorumluluktan ancak alacaklının durumu bildiğini ispatlayarak kurtulabilir. **TEKİL**, s. 100; **PULAŞLI**, s. 91. Bunun dışında temsilciye sonradan icazet verilmesi de sorumluluğu ortadan kaldırır. **İMREGÜN**, s. 37.

²⁸ Yetkisiz temsilcinin sorumlu olabilmesi için senede kendi imzasını atmış olması ve senedi teslim anında kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyetine sahip olması gerekir. **KARAYALÇIN**, s. 35.

senet bu kişiler için hüküm ifade etmez²⁹. Ancak diğer imza sahipleri için senedin geçerliliği devam eder.

Temsil yetkisinin var olup olmadığı, senedin lehtara veya cirantaya verildiği tarihe göre araştırılmalıdır. Temsil yetkisi senedin verildiği anda mevcut değilse, adına senet imzalanarak borçlu konumuna getirilen şahıs tarafından her hamile karşı bu durumun dermeyanı mümkündür³⁰.

B- KAMBIYO SÖZLEŞMESİNİN BULUNMAMASI

Bazen şeklen geçerli bir kambiyo senedi bulunmakla beraber taraflardan bazıları için gerçekte senet muhtevasında yazılı borçtan söz edilemez. Çünkü keşideci açısından kambiyo senedinin ihdas edilmesini veya ciranta açısından kambiyo senedinin devrini gerektirecek bir sözleşme bulunmamaktadır. Buna rağmen ortada hukuken ve şeklen geçerli bir kambiyo senedi bulunmaktadır. Bu haliyle kambiyo sözleşmesinin bulunmadığı def'isi, hakkın ileri sürülebilmesi açısından en zor olan def'i türünü oluşturmaktadır³¹. Zira, taraflar arasında kambiyo sözleşmesinin bulunmaması, sözleşme teorisi bakımından senedin geçersiz sayılmasını gerektirirken hukukî görünüş teorisi bakımından iyiniyetli hamillerin korunması öncelik arz etmektedir.

Kambiyo sözleşmesinin bulunmaması def'i kambiyo sözleşmesinin taraflar arasında hiç oluşmaması ve sözleşmenin Borçlar Kanununun 19. maddesine aykırı olması şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu def'ilerden ilkinde kambiyo senedinin oluşumunda borçlunun hiçbir bilgisi bulunmamaktadır. Buna karşılık ikincisinde taraflar arasında bir sözleşme ve buna bağlı olarak düzenlenmiş bir kambiyo senedi vardır. Ancak, taraflar arasındaki sözleşmenin hükümleri kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlâk ve âdâba aykırılıklar taşıması sebebiyle borçluya bu def'ilerden yararlanma hakkı vermektedir.

1- Taraflar Arasında Kambiyo Sözleşmesinin Hiç Bulunmaması

Kambiyo sözleşmesinin hiç yapılmaması durumunda geçersizlik def'isi söz konusu olabilir. Örneğin hamile yazılı çekin çalınması durumunda bu def'i ileri sürülebilir.

Burada kambiyo sözleşmesi bulunmadığından kambiyo senedi borçlusunun, senedi elinde bulunduran kişiye karşı herhangi bir taahhüdü söz konusu olmamaktadır. Kambiyo senedinin ilk hamili olan lehtarın senedi elde

²⁹ Bu durum sahtecilik ve ehliyetsizlik durumunda da geçerlidir. **İMREGÜN**, s. 22.

³⁰ **ÖZTAN**, s. 222.

³¹ Geçersizlik def'ilerinden kambiyo senetlerinin bulunmaması durumu şahsi def'lere daha yakın bir çizgide yer almaktadır.

etmesinde geçerli bir sözleşme olmaması sebebiyle bir noksanlık söz konusudur ve bu noksanlığı ortadan kaldıran herhangi bir sebep de mevcut değildir, yani iyiniyetli bir iktisap gerçekleşmemiştir³². Ancak, bu şahıstan senedi iyiniyetle iktisap eden üçüncü şahsın iyiniyeti korunur³³. Zira borçlu senedi imzalayarak hukuki bir görünümün doğmasına sebebiyet vermiştir. Burada iyiniyetli üçüncü şahıslara tanınan himaye, senedi kaybeden, çaldıran veya başka bir şekilde rızası hilafına elinden çıkmış olan şahsa tanınan himayeye tercih edilmektedir³⁴. Bu sebeple bu def'i her hamile karşı ileri sürülemeyecektir³⁵.

Bu def'i açısından üzerinde durulması gereken bir diğer konu da senedinin bedelsiz olduğu def'idir³⁶. Zira sözleşmenin hiç bulunmaması durumunda senedin bedelsiz olduğu iddiası öncelikli olarak yer almaktadır. Bir kambiyo senedine dercedilen temel alacak, kendisini oluşturan asıl borç ilişkisiyle birlikte ya da ondan ayrı olarak ortadan kalkar, geçerli olarak doğmaz yahut hiç mevcut olmazsa, o senet bedelsiz kambiyo senedir³⁷. Bedelsiz senetleri tarafların bedel konusunda anlaşma yapmadığı senetler ve tarafların bedelsizlik konusunda anlaşdığı senetler olarak ikiye ayırabiliriz³⁸. Tarafların bedelsizlik konusunda anlaşmadığı senetler ise baştan beri bedelsiz olan senetler, sonradan bedelsiz kalan senetler ve geçici süreyle bedelsiz kalan senetler olarak üçe ayrılabilir. Baştan beri bedelsiz olan senetleri de temel ilişkinin hata, hile ve ikrah gibi irade bozukluklarıyla sakatlandığı senetler, temel ilişkisinde ahlaka ve kamu düzenine aykırılık bulunan senetler, kumar veya bahis borcu olarak düzenlenen senetler, ehliyetsiz kişilere verilen ticari senetler, ticari senedin taraflar arasındaki anlaşmaya aykırı biçimde doldurulmasıyla ortaya çıkan senetler, temel alacağı geçersiz veya hiç var olmayan senetler olarak sınıflandırabiliriz.

Sonradan bedelsiz kalan senetler, asıl borç ilişkisine dayalı olarak sonradan bedelsiz kalan senetler (örneğin, ifa sebebiyle senedin bedelsiz

³² ÖZTAN, s. 224-225.

³³ KINACIOĞLU, s. 161, 162.

³⁴ ÖZTAN, s. 49.

³⁵ KINACIOĞLU, s. 170. Bu def'iler şahsi def'i olarak ve iyiniyetli olmayan kişilere karşı ileri sürülebilir (POROY/TEKİNALP, s. 82).

³⁶ Doktrinde kabul edilen görüş bedelsizlik def'inin şahsi def'i olduğu yönündedir. KARAYALÇIN, s. 183; ŞİMŞEK, s. 278.

³⁷ İNAN, Nurkut, Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları, Ankara 1969, s. 25.

³⁸ İNAN, s. 30 vd.

Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def'ileri

kalması) ve asıl borç ilişkisi dışında nedenlerle bedelsiz kalan senetler (örneğin, takas) olarak ikiye ayrılabilir.

Geçici süre için bedelsiz kalan senetler düzenleme anında temel alacağı bulunmasına rağmen ödeme zamanı geldiğinde bunu istemenin imkânsız bulunduğu senetler ve asıl borç ilişkisine dayanmakla birlikte temel alacağı henüz doğmamış senetler olarak ikiye ayrılabilir.

Tarafların bedelsizlik konusunda anlaşmış olduğu senetler, ise borçlu yararına düzenlemeler (bu senetler genelde gerçek alacaklıların senet borçlusunun malvarlığına el koymalarını, mallarını haczetmelerini engellemek amacıyla düzenlenir) ve alacaklı yararına düzenlemeler (hatır senetleri) olarak ikiye ayrılabilir.

Herhangi bir sebeple senedi bedelsiz kalan senet borçlusunun, bu kambiyo senedi nedeniyle ödeme yapmasının istenmesi durumunda başvuracağı yol, mahkemeden, senedin bedelsizlik nedeniyle iptalini istemek olmalıdır. Bedelsizlik nedeniyle açılan davalarda, davacı senedi düzenleyen borçlu, davalı ise kötünietli hamildir.

Kambiyo senedinin metninde senedin veriliş sebebini belirleyen bir kaydın bulunması, kambiyo senetlerinin mücerretliğinin bir sonucu olarak mümkün değildir. Zira, kambiyo senetlerinde, senedi düzenleyen ile lehtar arasında soyut, kayıtsız ve şartsız bir borç ilişkisinin bulunduğu kabul edilir. Bu sebeple, borçlu öncelikle kambiyo senedinin bir sebebe dayandığını ve sebebin gerçekleşmediğini veya senedin geçerli olmadığını ya da hükümsüzlüğünü yahut sona erdiğini ispatlamak zorundadır. İspat ancak yazılı delille yapılabilir. Bir kambiyo senedine karşı ilgilinin elinde yazılı bir belge bulunması genellikle rastlanan bir durum değildir. Dolayısıyla, kambiyo senedi muhtevasının aksini ispatlamak uygulamada oldukça zordur.

Kambiyo senedinde bedel kaydı varsa artık senedi düzenleyen borçlu ile lehtar arasında soyut bir borç ilişkisi söz konusu değildir, yani senedin niçin verildiği bellidir. Bu durumda kambiyo senedinden söz edilemez. Ancak, kambiyo senedi üzerine borcun sebebini yazılmış olması bu belgeyi tamamen geçersiz kılmaz. Söz konusu belge kambiyo senedi olarak nitelendirilemez, ancak senet üzerinde yer alan bu kayıt, belgeyi yazılı delil başlangıcı olarak nitelendirmeyi gerektirir.

Hatır senetleri temel alacağı mevcut olmayan bedelsiz senetlerdir. Bu tür senetlerde taraflar arasında asıl borç ilişkisi mevcut değildir. Hatır senetleri öyle senetlerdir ki senette borçlu olarak görünen kişi, senette yazılı tutarın doğrudan kendi malvarlığından ödenmesini gerektirir bir borcu bulunmadığı halde senet alacaklısının nakdi kredi sağlamasını ya da mali durumunu olduğundan daha iyi göstermesini sağlamak için bu senedi düzenleyerek lehtara vermekte, lehtar da bu senede dayanarak borçludan istemde bulunmamayı ve

senet bedelini borç diye sağlamayı, senedi tedavüle çıkarmamayı yüklenmektedir³⁹.

Senedin hatır senedi olarak verildiğini iddia eden taraf bedelsizlik iddiasıyla iptal davası açabilir. Bu davada hatır senedini düzenleyen borçlu senedin lehtar ile arasındaki anlaşmaya aykırı olarak kullanıldığını ispat etmekle yükümlüdür.

2- Taraflar Arasındaki Sözleşmenin Borçlar Kanununun 19. Maddesine Aykırı Olması

Taraflar sözleşme serbestisi gereğince kanunun çizmiş olduğu çerçeve içerisinde sözleşmeyi serbestçe oluşturabilirler. Ancak serbestçe kurulmuş olan bu sözleşme ahlaka ve kamu düzenine aykırı olmamalıdır, aksi halde sözleşme geçersiz olacaktır (BK. m .19). Asıl borç ilişkisinin kanunun emredici hükümlerine, ahlâka ve kamu düzenine aykırı olduğu iddiası taraflar arasında ileri sürülebileceği gibi, Türk Ticaret Kanununun 599. maddesinde belirtilmiş olan şartların oluşması durumunda hamile karşı da ileri sürülebilir.

Yargıtay, vermiş olduğu bir kararda; başlık parası karşılığı verilen senedin, genel ahlak kuralları ile insan hak ve özgürlüğüne aykırılığı nedeniyle iptalinin gerektiğini hükme bağlamıştır⁴⁰. Başka bir kararında da ihaleye fesat karıştırılması amacıyla senet düzenlenmesinin BK. m. 19'a aykırı olduğuna karar vermiştir⁴¹.

C- İSNAT DEF'İLERİ

Kambiyo taahhüdünde bulunulmasında iradeyi sakatlayan sebepler varsa borçlu isnat def'ilerini ileri sürebilir. Ancak doktrinde imza sahibi borçlunun isnat def'ilerini iyiniyetli hamile karşı ileri sürüp süremeyecekleri konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Bazı yazarlar, senedin borçlu tarafından imzalanmasıyla birlikte, imzanın serbest irade ile atılmamış olması durumunda, rızayı bozan sebeplerin iyiniyetli hamile karşı da ileri sürülebileceğini savunmakta ise de Yargıtay irade bozukluklarını şahsi def'i

³⁹ İNAN, s.64.

⁴⁰ Y. 11. HD. , 5. 11. 1976, 4887/4912, ERTEKİN, Erol/KARATAŞ, İzzet, Uygulamada Ticari Senetler, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları ile 3167 Sayılı Çek Yasası Hakkında Açıklama – Uygulama, Poliçe, Bono ,Çek, 2. B., Ankara 1996, s. 810-811

⁴¹ Y. 11. HD. ,17. 11. 1983, 4637/5107, ERTEKİN/KARATAŞ, S. 812-813. Aynı şekilde kumar, bahis ve evlenme telalığına ilişkin olarak tanzim edilen poliçelerden dolayı da borçluya başvurulamaz. KINACIOĞLU, s. 168; ŞİMŞEK, s. 310. Ancak bu tür durumlarda iyiniyetli üçüncü kişilerin hakları korunur (BK m. 505).

olarak kabul etmektedir⁴². Poroy/Tekinalp'e göre ise, hatayı hile ve tehditten ayırmak gerekmektedir⁴³. Yazarlar, tehdit ve hilenin iyiniyetli üçüncü şahıslara karşı ileri sürülebilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Hata ve gabini ise şahsi def'i olarak kabul etmektedirler, zira borçlunun tutumuyla hukuki görünüşün doğmasına katkıda bulunduğu görüşündedirler⁴⁴. Biz de bu görüşe uygun olarak isnat def'ilerini hile ve tehdit şeklinde ikiye ayırarak inceleyeceğiz.

1- Hile

Hile, bir kimsenin gerçek durumu bilmesi halinde kabul etmeyecek olduğu bir şeyi kabul etmesine diğer kimse tarafından yol açılmış olmasıdır⁴⁵.

Keşideci borç ilişkisine girerken hileye uğramış ancak ticari senet düzenlenirken bu hile ortadan kalkmışsa bu durumda şahsi def'i söz konusudur. Ancak hile kambiyo senedinin düzenlendiği sırada ortaya çıkarsa bu durumda temel borç ilişkisi geçerli olmakla birlikte senet borçlu açısından hükümsüzdür ve bu hükümsüzlük mutlak def'i niteliğindedir. Hile hem temel borç ilişkisi kurulurken hem de kambiyo senedi düzenlenirken söz konusu ise bu durumda da temel borç ilişkisi askıda hükümsüzdür, senet ise borçlu bakımından hükümsüzdür ve bu hükümsüzlük mutlak def'i niteliğindedir⁴⁶.

Keşidecinin kambiyo senedi düzenleme iradesinin bulunmamasına rağmen, böyle bir senedin imzalanması durumunda görünüşte keşideci bu borca sebebiyet verdiği için, borçlu bu def'i iyiniyetli hamillere karşı ileri süremez. Burada yer alan def'i şahsi def'idir⁴⁷.

Alkol ve uyuşturucu etkisiyle iradenin açıklanması halinde iyiniyetli üçüncü şahıslara karşı bu def'i ileri sürülemez. Ancak uyuşturucu veya alkol üçüncü bir kişi tarafından borçluya habersiz olarak verilmiş ise artık bu durumda

⁴² Y. HGK., 5.2.1972, 886/63 ve Y.11.HD., 28.12.1976, 5621/ 5698, **POROY/TEKİNALP**, s. 82. **KINACIOĞLU**, bu def'ilerin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğini ileri sürmektedir. **KINACIOĞLU**, s. 166. **HİRŞ** ve **ŞİMŞEK** de bu def'ileri şahsi def'i olarak kabul etmektedir. **HİRŞ**, s. 503; **ŞİMŞEK**, s. 288 vd.

⁴³ **POROY/TEKİNALP**, s. 82. **ÖZTAN** da tehdit halinde borçlunun bu hususu mutlak bir def'i olarak herkese karşı ileri sürebileceği görüşündedir. **ÖZTAN**, s. 48.

⁴⁴ **POROY/TEKİNALP**, s. 82.

⁴⁵ Y. HGK., 3.4.1963, 4-76/40, **ERTEKİN/ KARATAŞ**, s. 789.

⁴⁶ **CERRAHOĞLU**, s. 46, 47, 48.

⁴⁷ **ÖZTAN**, s. 226.

senedin imzalatılması sebebiyle doğan borç imzayı atan borçluya yükletilemez⁴⁸.

2- Tehdit

Tehdit bir kimsenin hal ve mevkiine nazaran kendisinin veya yakın akrabasından birinin hayat veya şahıs yahut namus veya mallarının ağır ve derhal vuku bulacak bir tehlikeye maruz kalmasıdır (BK. m. 30/ I). Böyle bir tehdit altında sözleşme yapmak zorunda kalan kimse için o sözleşme hüküm ifade etmez (BK. m. 29).

SONUÇ

Türk Ticaret Kanununda def'i kavramı geniş anlamda ele alınmıştır. Yani def'i bir üst kavram olarak ele alınarak teknik anlamda itiraz ve def'i kavramlarını kapsamaktadır. Aslında bu durum karışıklıklara da sebebiyet vermektedir. Zira itirazla def'i arasında büyük farklar bulunmaktadır.

Ticaret Kanunumuz def'ileri senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler, senedin metninden anlaşılan def'iler ile senedin önceki hamillerinden birisi arasında doğrudan doğruya mevcut ilişkilerden doğan def'iler olmak üzere üçe ayırmıştır ancak doktrinde bu ayrımı yeterli bulmayan pek çok yazar değişik tasniflere gitmiştir. Bu tasnifler def'ileri ayrıntılı olarak incelemek amacıyla yapılmaktadır. Tasniflerin birbirinden farklı olması def'iler açısından bir fark yaratmamaktadır.

Def'ileri mutlak ve nisbî def'i olarak net bir biçimde ayırmak mümkün değildir. Yukarıda da yer yer değinilmiş olduğu üzere, def'iler arasındaki benzerlikler, kesin çizgilerle ayrılmış bir tasnife izin vermemektedir. Mutlak def'iler senedin hükümsüzlüğü ve senet metninden anlaşılan def'iler olarak ayrılabilir. Senedin hükümsüzlüğü yani geçersizlik def'ilerinde, senetle taahhüt altına giren şahsın taahhüdünü etkileyen ve bu sebeple senedin hükümsüzlüğüne sebep olan bir durum söz konusudur. Geçersizlik def'ileri Türk Ticaret Kanununda öngörülen def'iler, kambiyo sözleşmesinin bulunmaması ve isnat def'ileri olarak üçe ayrılmıştır. Senedin hükümsüzlüğüne neden olan bu hallerden isnat def'ileri ve Türk Ticaret Kanununda öngörölmüş olan def'iler iyiniyetli hamile karşı ileri sürülebilirken, kambiyo sözleşmesinin bulunmaması durumunda bu def'i iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemez.

⁴⁸ **POROY/ TEKİNALP**, s. 82.

BİBLİYOGRAFYA

ARSLANLI, Halil: Ticari Senetler Dersleri, İstanbul 1950.

BAHTİYAR, Mehmet: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2003.

CAN, Halil/ GÜNER, Semih: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1999.

CERRAHOĞLU, M.Fadlullah: Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Defiler, İstanbul 1974.

ÇEVİK, Orhan Nuri: Türk Ticaret Kanunu ve Uygulamasına İlişkin Mevzuat, 2. Baskı, Ankara 1993.

DOMANIÇ, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Kıymetli Evrak Hukuku, C. IV, İstanbul 1990.

ERTEKİN, Erol/ KARATAŞ, İzzet : Uygulamada Ticari Senetler, Poliçe, Bono, Çek, 2.Baskı, Ankara 1996.

HİRŞ, Ersnt: Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948.

İMREGÜN, Oğuz: Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Hükümler-Kambiyo Senetleri-Makbuz Senedi-Varant, İstanbul 1995.

İNAN, Nurkut: Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları, Ankara 1969.

KAÇAK, Nafiz: İçtihatlarla Bono, Ankara 2001.

KARAYALÇIN, Yaşar :Ticaret Hukuku Dersleri, II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 2. Baskı, Ankara 1959.

KENDİGELEN, Abuzer: Çek Hukuku, İstanbul 2004.

KINACIOĞLU, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999.

ÖĞÜTÇÜ, Tahir/ ALTIN, Mehmet : Ticari Senetler ve Özel Takip Yolları, Ankara 1980.

ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2005.

POROY, Reha/ TEKİNALP Ünal : Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 16. Baskı, İstanbul 2005.

PULAŞLI, Hasan: Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2007.

ŞİMŞEK, Edip: Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, Ankara 1982.

TEKİL, Fahiman: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1994.